

Riktlinje för bostadssociala insatser

Dokumenttyp Riktlinjer	Dokumentnamn Riktlinje för bostadssociala insatser	Gäller från datum 2020-12-18
Beslutat av Social- och äldrenämnden	Ansvarig för dokumentet Social- och äldreförvaltningen, Verksamhetsstöd och utveckling	Reviderad
Dokumentinformation Syftet med riktlinjerna är rättssäkerhet och likabehandling i handläggningen. Riktlinjerna har sin utgångspunkt i lagstiftning och gällande praxis. En individuell behovsbedömning ska alltid göras.		

Innehållsförteckning

Riktlinje för bostadssociala insatser	1
1. INLEDNING.....	3
1.1 Riktlinjernas syfte och tillämpning	3
1.2 Omfattning	3
1.3 Definition av hemlöshet	4
1.4 Definitioner och begrepp	5
2 Lagbestämmelser och krav	5
2.1 Barnkonventionen	6
2.2 Lex Sarah	6
2.3 Samverkan	6
3 Ansvarig kommun.....	6
3.1 Huvudregel	7
3.2 Undantag	7
4 Målgrupp, arbetssätt och boendeformer.....	7
4.1 Rätt till bostadssocial insats	7
4.1.1 Personer som tackar nej till erbjuden bostad	7
4.1.2 Uppföljning	8
4.2 Tillfälligt boende	8
4.3 Träningsboende.....	8
4.4 Genomgångsbostad.....	8
4.5 Etableringsbostad	8
4.6 Bostad först	8
4.7 Ensamkommande ungdomar som saknar boende efter avslutad placering.....	9
4.8 Familjer som kommer på anknytning till ensamkommande barn som hänvisats till Haninge kommun	9
5. Egenavgifter.....	9

1. INLEDNING

Bristen på bostäder är i huvudsak inte en fråga för socialnämnden, men leder till att stora grupper ställs utanför den ordinarie bostadsmarknaden. Allt fler söker sig till socialtjänsten för att lösa sina boendeproblem. Denna riktlinje har tagits fram som ett stöd till handläggning och beslut för bostadssociala insatser.

Enligt socialtjänstlagen har kommunen det yttersta ansvaret för att de som bor och vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver. Kommunen i stort har dock ansvar för bostadsförsörjningen, inte socialtjänsten specifikt, vilket tydligt avgränsar socialtjänstens roll i fråga om bostad och sociala boendelösningar. Utgångspunkten är att vuxna människor har ett eget ansvar att planera och ordna sitt boende. För att bistånd ska kunna beviljas ska det finnas ett behov som den enskilde inte själv kan tillgodose eller få tillgodosett på annat sätt. Det innebär att bostadslöshet i allmänhet inte berättigar till bistånd till boende.

Arbetet ska inriktas på att den enskilde ska kunna leva ett så självständigt liv som möjligt och därmed ska socialtjänsten stödja och hjälpa den enskilde att finna en egen bostad. Råd och stöd om hur man söker bostad är en viktig roll för socialtjänsten. Boenderådgivning bör alltid erbjudas den enskilde. Det stöd som erbjuds ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde.

1.1 Riktlinjernas syfte och tillämpning

Denna riktlinje syftar till att öka rättssäkerheten inom social- och äldreförvaltningen, att likrikta handläggningen och beskriva de vanligast förekommande bostadssociala insatserna.

Det är kommunens social- och äldreförvaltning som ansvarar för handläggningen av bostadssociala insatser. Lagar som främst reglerar verksamheten är socialtjänstlagen (SoL), barnkonventionen, förvaltningslagen (FL), offentlighets- och sekretesslagen (OSL), kommunallagen (KL) och hyreslagen. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är utöver lagstiftningen styrande och vägledande för arbetet.

Syftet med riktlinjen är att skapa enhetliga bedömningsgrunder för bistånd i form av bostadssociala insatser och ska bidra till likabehandling och rättssäkerhet i handläggningen.

Riktlinjen är en vägledning och innebär inte någon inskränkning i den enskildes rätt att få en individuell prövning av sin ansökan.

Beslutsrätt i ärenden om bostadssociala insatser stadgas i social- och äldrenämndens delegationsordning.

1.2 Omfattning

Riktlinjen ska användas av handläggare, gruppleddare och chefer vid social- och äldreförvaltningen under handläggning och beslutsfattande av bostadssociala insatser enligt socialtjänstlagen.

1.3 Definition av hemlöshet

Det finns flera definitioner som beskriver hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. Förvaltningen använder sig av Socialstyrelsens breda definition av hemlöshet som omfattar fyra olika situationer som personer kan befinna sig i för en kortare eller längre tid:

Akut hemlöshet	Till denna grupp hör personer som är hänvisade till härbärgen, jourboenden eller skyddade boenden och personer som sover i offentliga lokaler, utomhus, tält eller liknande.
Institutionsvistelse och stödboende	Personer som är inskrivna på kriminalvårdsanstalt, HVB, familjehem, stödboende eller liknande och ska flytta ut inom tre månader men saknar eget boende att flytta till. Hit räknas även personer som skulle ha skrivits ut men som är kvar på grund av att de inte har någon egen bostad ordnad.
Långsiktiga boendelösningar	Personer som bor i en av kommunen ordnad boendelösning som till exempel träningslägenhet, socialt kontrakt eller liknande på grund av att personen inte får tillgång till den ordinarie bostadsmarknaden. Det handlar om boendelösningar med någon form av hyresavtal där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler.
Eget ordnat kortsiktigt boende	Personer som bor tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar, bekanta eller släktingar eller har ett tillfälligt inneboende- eller andrahandskontrakt (kortare än tre månader) hos privatperson.
Följande grupper ingår <u>inte</u> i definitionen hemlöshet	<ol style="list-style-type: none">1. Barn och unga under 18 år som är placerade utanför hemmet enligt SoL eller LVU.2. Personer som bor i bostad med särskild service enligt SoL eller LSS eller annan särskilt anpassad bostad.3. Utrikes födda personer som saknar uppehållstillstånd (permanent eller tillfälligt).4. Ensamkommande (under 18 år) som är placerade genom socialtjänsten.5. Personer från övriga Europa som vistas i kommunen men saknar förankring här (EU-/ESS- och tredjelandsmedborgare).

1.4 Definitioner och begrepp

Bostadssociala insatser finns i olika former enl nedan.

Tillfälligt boende	Ett bistånd för att undanröja akut hemlöshet där inga andra lösningar finns. Biståndet kan verkställas genom t.ex. rum på vandrarhem, lägenhets hotell eller liknande.
Träningslägenhet	Träningslägenhet är en resurs för vuxna personer som på grund av missbruks-, eller psykiska-, eller allvarliga sociala problem behöver ett stöd från socialtjänsten för att klara ett eget boende.
Bostad först	Modellen bygger på idén att en individ behöver en fast bostad innan man kan förvänta sig förändring i missbruksvanor och psykisk ohälsa. Målet med insatsen är att den enskilde ska bo kvar under lång tid och på sikt överta förstahandskontraktet.
Genomgångsbostad	Genomgångsbostad är en insats för personer som är helt bostadslösa och har särskilda hinder att på egen hand ordna en bostad samt förutsätter att alla andra möjligheter att ordna bostad är uttömda.
Etableringsbostad	Etableringsbostad innebär ett bostadssocialt andrahandskontrakt, men är inte en insats, då rätten till anvisad nyanländ grundar sig i Lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (Bosättningslagen). Boendetiden är max 2 år eller för tid med beslut om etableringsersättning. Under boendetiden ges individuell vägledning för integration på bostadsmarknaden och i samhället (gäller från 2017-01-01).

2 Lagbestämmelser och krav

Socialtjänstlagen

Förvaltningslagen

Hyreslagen

Bosättningslagen

Barnkonventionen

Reglemente för kommunstyrelse och nämnder

All myndighetsutövning utgår från gällande lagstiftning. Till lagarna kan det finnas tillhörande förordningar och föreskrifter. För tolkning av lagtextens innehåll och betydelse kan förarbeten och rättspraxis vara ett stöd. Varje ärende ska dock föregås av en individuell prövning utifrån individens specifika behov.

Lagtext kan förändras och läsaren bör därför förvissa sig om att man har tillgång till den senaste lydelsen av lagtexten.

Allmänna råd utfärdas inom socialtjänstens område av socialstyrelsen. De allmänna råden är inte bindande, men är generella rekommendationer om hur föreskrifter tillämpas. Allmänna råd anger hur man kan eller bör handla i ett visst ärende. Även om de allmänna råden inte är bindande bör de följas om inte särskilda skäl föreligger.

2.1 Barnkonventionen

Den 1 januari 2020 blev FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen, svensk lag.

Vid beslut som rör barn ska en prövning av barnets bästa alltid göras. Vid handläggning av bistånd vid bostadssocial insats gäller detta givetvis om barn finns i hushållet som ansöker om bistånd, men även till exempel om den individ som ansöker om boende har umgänge med barn. Barnets bästa ska komma i främsta rummet vilket innebär att det inte får jämföras med andra hänsyn. Om barnets bästa inte bedöms väga tyngst måste kompensatoriska åtgärder genomföras så att beslutet blir så bra som möjligt för barnet. Bedömningen av barnets bästa ska avgöras genom att uppmärksamma barnets behov, inhämta relevant kunskap och göra en konsekvensanalys av olika handlingsalternativ.

När beslut rör barn ska prövningen av barnets bästa finnas med i både utredning och beslutsfattande vilket innebär att noga analysera vilka följder ett beslut kan få för enskilda barn. Det handlar om att utreda konsekvenserna både på kort- och på lång sikt för det individuella barnet (detta ska göras för ett barn åt gången då barn inom samma hushåll kan ha olika behov). Prövningen av barnets bästa ska dokumenteras och utgöra underlag för beslut.

För ytterligare stöd i prövningen av barnets bästa, se: <https://intranet.haninge.se/stod-och-service/juridik/barnkonventionen/>

Om det framkommer uppgifter som tyder på att barnet far illa ska en orosanmälan alltid göras till förvaltningens enhet Mottagning Barn och unga.

2.2 Lex Sarah

Den som fullgör uppgifter inom socialtjänsten är skyldig att genast rapportera om denne uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållande som rör den som får eller kan komma ifråga för insatser inom verksamheten. För detta finns särskilda riktlinjer och rutiner. Se vidare i kommunens rutin för hantering av lex Sarah i Socialtjänstlagen och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

2.3 Samverkan

Väl utvecklad samverkan med andra myndigheter och samarbetsparter ska eftersträvas och ske utifrån den enskildes behov. Internt inom kommunen är samverkan med andra nämnder och samverkan mellan olika enheter och verksamheter inom den egna nämnden av särskild vikt.

3 Ansvarig kommun

I samband med att en individ ansöker om tillfälligt boende ska en bedömning göras om Haninge kommun är att anse som ansvarig kommun. Reglerna om ansvarig kommun återfinns främst i 2 a kap 1-5 §§ SoL. För personer i hemlöshet som rör sig mellan kommunerna i Stockholms län gäller också *Överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län om ärendansvar för personer i hemlöshet* som Haninge kommun har undertecknat.

3.1 Huvudregel

Grundprincipen är att det är den kommun där den enskilde fysiskt befinner sig, det vill säga vistas (vistelsekommun) som är ansvarig kommun.

Om den enskilde är bosatt i en annan kommun än vistelsekommunen, ansvarar bosättningskommunen för det stöd och den hjälp som den enskilde behöver. Med bosättningskommun menas den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller om den enskilde saknar stadigvarande bostad, den kommun till vilken hen har sin starkaste anknytning. Vid utredning och bedömning kring kommuntillhörighet, det vill säga till vilken kommun den enskilde har starkast anknytning, kan till exempel ingå var den enskilde bott och vistats den senaste tiden, var den enskilde har sitt sociala nätverk och eventuella barns boendesituation samt vilken kommun den enskilde själv anser sig ha starkast anknytning till.

Om det går att fastställa att en annan kommun än vistelsekommunen är att anse som ansvarig kommun har vistelsekommunen enbart ansvar för akuta insatser. I de fall där det är oklart vilken kommun som är eller borde vara ansvarig är det vistelsekommunen som har fullt ansvar för den enskilde fram till att det har fastställts att en annan kommun är ansvarig.

3.2 Undantag

Reglerna om vistelse- och bosättningskommuns ansvar gäller inte när en kommun har placerat den enskilde i till exempel familjehem, stödboende eller hem för vård och boende i en annan kommun. I dessa situationer behåller den placerande kommunen det fulla ansvaret för den enskilde under placeringstiden.

Reglerna om vistelse- och bosättningskommuns ansvar gäller inte heller i situationer som avser stöd och hjälp till den enskilde under kriminalvård i anstalt, under vistelse på sjukvårdsinrättning eller i samband med avslutning av dessa typer av vistelser (exempelvis vårdplaneringar och utskrivningar från fängelse). I dessa situationer är det alltid folkbokföringskommunen som är ansvarig kommun.

4 Målgrupp, arbetssätt och boendeformer

4.1 Rätt till bostadssocial insats

Utgångspunkten är att vuxna människor har ett eget ansvar att ordna sitt boende. Det innebär att bostadslöshet i allmänhet inte berättigar till bistånd till boende. Att personen är språksvag, har låg inkomst och har ett nedsatt fysiskt och psykiskt allmäntillstånd är generellt inte tillräckligt för att beviljas bistånd till bostadssocial insats. I rättspraxis så har rätten till bistånd, avseende anskaffande av bostad, i praktiken ansetts föreligga när den enskilde är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand att skaffa bostad. (RÅ 1990 ref 119).

Bostadssociala insatser kan beviljas med stöd av 4 kap 1 § socialtjänstlagen till personer som fyllt 18 år.

4.1.1 Personer som tackar nej till erbjuden bostad

Om en person utan godtagbara skäl tackar nej till ett lämpligt bostadsalternativ kan det innebära att det görs en prövning av om det fortsatt föreligger ett biståndsbehov. Om behovet inte längre föreligger omprövas och avslutas beslutet. Anvisad från Migrationsverket som tackar nej till erbjuden etableringsbostad är hänvisad att finna egen lösning på sin boendesituation och Haninge har inte längre något ansvar för den anvisade.

4.1.2 Uppföljning

Beslut om bostadssocialt kontrakt ska följas upp kontinuerligt med hjälp av genomförandeplan. Socialtjänsten får ställa krav på att den som är beviljad bistånd gör vad hon eller han kan för att på egen hand ordna bostad, och öka sina möjligheter till eget självständigt boende. Det kan handla om att själv aktivt söka bostad, efter förmåga och inom det geografiska område som i det enskilda fallet anses rimligt. Behovet av andra insatser ska uppmärksammas under uppföljningen. Vid behov bör handläggaren erbjuda den enskilde stöd och vägledning för att ansöka om andra insatser, t.ex. boendestöd, hemtjänst, förmedlingsmedel eller skuldsanering, som möjliggör för personen att behålla och på sikt ordna ett eget boende.

4.2 Tillfälligt boende

Tillfälligt boende avser bistånd för att undanröja en akut hemlöshet där personer saknar egen möjlighet till att ordna med boende för natten.

Alla egna möjligheter ska ha uttömts innan rätt till bistånd kan bli aktuellt. Det innebär t.ex. att den enskilde i första hand hänvisas till att ta hjälp av sitt privata nätverk för att undvika en akut nödsituation. Har den enskilde egna pengar, ej försörjningsstöd avseende riksnorm, så ska detta i första hand användas för att tillgodose behovet av boende. Tillfälligt boende som bistånd avser hjälp för en kortvarig vistelse på vandrarhem, lägenhetshotell eller liknande.

4.3 Träningsboende

Träningslägenhet är en resurs för vuxna personer som grund av missbruks, psykiska-, eller allvarliga sociala problem behöver stöd från socialtjänsten för att få och klara ett eget boende. Detta bistånd tidsbegränsas utifrån den enskildes behov. I insatsen kan ingå olika typer av stöd så som kontakter gällande stöd i nykterhet/drogfrihet eller stöd att klara boendet gällande hyresbetalningar, vårda lägenheten och att förebygga störningar.

4.4 Genomgångsbostad

Genomgångsbostad är en insats för personer som är helt bostadslösa och har särskilda hinder att på egen hand ordna en bostad samt förutsätter att alla andra möjligheter att ordna bostad är uttömda. Genomgångsbostad är också en insats för ensamkommande asylsökande ungdomar (EKB) som fyllt 18 år och inte längre är i behov av placering i familjehem, stödboende eller HVB hem kan vid behov bo i genomgångsbostad. Ungdomen är garanterad att ha bostaden så länge studier på gymnasiet fortgår (till 21 års ålder jmf med då vårdnadshavarens ansvar upphör vid gymnasiestudier). Om gymnasiestudierna inte är avslutad vid 21 års ålder så kan insatsen förlängas så länge studierna på gymnasiet fortgår. Därefter prövas behovet individuellt om avtalet ska förlängas efter studiernas avslut (gäller från 2017-07-01). Insatsen genomgångsbostad kan förlängas 6 månader åt gången och sammanlagd boendetid är maximalt 4 år.

4.5 Etableringsbostad

Etableringsbostad innebär ett bostadssocialt andrahandskontrakt, men är inte en insats, då rätten till anvisad nyanländ grundar sig i Lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (Bosättningslagen). Boendetiden är max 2 år eller för tid med beslut om etableringsersättning. Under boendetiden ges individuell vägledning för integration på bostadsmarknaden och i samhället (gäller från 2017-01-01).

4.6 Bostad först

Bostad först är en modell som bygger på idén att en individ behöver en fast bostad innan man kan förvänta sig förändring i missbruksvanor och psykisk ohälsa. Modellen betonar rätten till en

egen bostad och utgår ifrån att hemlöshet och de problem som ofta följer med detta är förknippade med just hemlösheten och framför allt beror på att personen saknar en egen bostad.

Förutsättningar för att beviljas insats Bostad först är att den enskilde:

- är helt bostadslös,
- har prövat andra insatser så som behandlingshem och/eller stödboende,
- är motiverad till en förändring av sin livssituation och motiverad att ta emot stöd och hjälp
- ställer upp på hyreslagstiftningens krav.
- är motiverad till kontakt med boendestödjare.

I insatsen ingår stöd i form av hembesöksteam som har kontinuerlig kontakt med den enskilde. Stödet avser hjälp att följa hyreslagstiftningen såsom att betala hyrorna i tid, att lägenheten hålls i godtagbart skick och att allmänna ordningsregler följs.

Målet med insatsen är att den enskilde ska bo kvar under lång tid och på sikt överta förstahandskontraktet.

4.7 Ensamkommande ungdomar som saknar boende efter avslutad placering

Anvisningskommunen ansvarar för boende och försörjning för ensamkommande ungdomar under skoltiden eller som längst till dess att ungdomen fyller 21 år.

Vanligtvis bor den enskilde i ett HVB, familjehem eller stödboende. Placeringen avslutas senast på 21-årsdagen om inte ungdomen avbryter grundskole- eller gymnasiestudierna i förtid, exempelvis p.g.a. arbete. Utgångspunkten är att den enskilde har eget ansvar att ordna boende senast 21-årsdagen. Vid prövningen av rätten till bostadssociala insatser är utgångspunkten att den unge fått stöd med att ställa sig i bostadskö och bevaka sin kötid.

Om ungdomen saknar boende inför utskrivning från HVB, familjehem eller stödboende, och därför riskerar hemlöshet, kan den enskilde beviljas bistånd till genomgångsbostad under en övergångsperiod i upp till 12 månader. Detta under förutsättning att den enskilde bedöms klara ett eget boende och aktivt medverkar till att lösa sin boendesituation på egen hand.

4.8 Familjer som kommer på anknytning till ensamkommande barn som hänvisats till Haninge kommun

Familjer som anknyter till ensamkommande barn under 18 år saknar ofta boende vid ankomst. Dessa familjer omfattas inte av den så kallade anvisningslagen. I första hand är det den enskildes (föräldrarnas) ansvar att ordna boende även tillfälligt, exempelvis med hjälp av det privata nätverket. Det är samtidigt viktigt att socialtjänsten inte bidrar till att lägga ansvaret för familjens boende på den minderåriga ungdomen. I de fall familjen saknar boende vid ankomst kan de beviljas bistånd till tillfälligt boende, t.ex. sovsal, rum på vandrarhem eller dylikt. Bistånd kan beviljas för två månader.

Vanligtvis kommer föräldrarna att omfattas av etableringen och ha rätt till etableringsersättning efter påbörjade studier. Om inga speciella svårigheter föreligger förväntas familjen efter två månader kunna ordna boende på egen hand i Haninge eller i närliggande kommun.

5. Egenavgifter

Vid beviljat bistånd i form av tillfälligt boende ska bedömning göras om den enskilde ska betala egenavgift enligt 8 kap 1 § socialtjänstlagen. Egenavgiften ska vara en skälig ersättning för en stöd- hjälpinsats som inte är av behandlingskaraktär.

